

Vlaams
Parlement

ingediend op **1423** (2017-2018) – Nr. 4
22 maart 2018 (2017-2018)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door Steve Vandenberghe

over het voorstel van resolutie

van Tine Soens, Katia Segers en Güler Turan

betreffende de recente ontwikkelingen in Polen
en de verdediging van de Europese
waarden en fundamenteën,
in het bijzonder de rechtsstaat
met zijn scheiding der machten

*Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden,
Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed:*

Voorzitter: Rik Daems.

Vaste leden:

Ingeborg De Meulemeester, Marc Hendrickx, Jan Van Esbroeck, Karl Vanlouwe, Karim Van Overmeire,
Manuela Van Werde;

Sabine de Bethune, Vera Jans, Ward Kennes, Johan Verstreken;

Rik Daems, Herman De Croo;

Tine Soens, Güler Turan;

Wouter Vanbesien.

Plaatsvervangers:

Cathy Coudyser, Danielle Godderis-T'Jonck, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Elke Sleurs,
Sabine Vermeulen;

Karin Brouwers, Griet Coppé, Joris Poschet, Valerie Taeldeman;

Jean-Jacques De Gucht, Marnic De Meulemeester;

Renaat Landuyt, Steve Vandenberghe;

Bart Caron.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin;

Christian Van Eyken.

Documenten in het dossier:

1423 (2017-2018) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

– Nr. 2: Amendement

– Nr. 3: Verslag van de gedachtewisseling

INHOUD

1. Inleidende uiteenzetting van ambassadeur Artur Orzechowski	4
2. Vragen en opmerkingen van de leden.....	7
3. Antwoorden van ambassadeur Artur Orzechowski	10
4. Bijkomende vragen en antwoorden	11
Gebruikte afkortingen	14

De Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed hield op 13 maart 2018 een gedachtewisseling met Artur Orzechowski, ambassadeur van Polen in België, over het voorstel van resolutie betreffende de recente ontwikkelingen in Polen en de verdediging van de Europese waarden en fundamenteën, in het bijzonder de rechtsstaat met zijn scheiding der machten.

1. Inleidende uiteenzetting van ambassadeur Artur Orzechowski

Ambassadeur *Artur Orzechowski* bedankt de commissie voor de uitnodiging om van gedachten te wisselen. Vlaanderen heeft nauwe relaties met Polen en er zijn ook historische banden. Heel wat Vlaamse steden werden in september 1944 bevrijd door Poolse soldaten. De vorige Poolse ambassadeur, Artur Harazim, was op 3 februari 2016 reeds in dit parlement te gast om toelichting te geven over de actuele toestand in Polen (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 682/1). De spreker zal dat vandaag opnieuw trachten te doen, wat hopelijk zal leiden tot meer inzicht in de hervormingen die door de Poolse regering worden doorgevoerd.

In oktober 2015 zijn er in Polen parlementsverkiezingen geweest, die tot een meerderheid hebben geleid voor de partij Recht en Rechtvaardigheid (PiS). De nieuwe regering heeft dan een aantal hervormingen doorgevoerd waarover tijdens de verkiezingscampagne ook al beloftes waren gedaan. Deze hervormingen waren een soort van signaal dat de maatschappij actief kan participeren aan de hervormingen en niet alleen deelt in de lasten, maar ook in de voordelen ervan.

Een eerste hervorming betrof de zogenoemde 500+-kinderbijslag. Vanaf het tweede kind krijgt elk Pools gezin, maandelijks 500 zloty per kind, ongeveer 120 euro. Dat nieuwe gezinsbeleid is een groot succes.

Voor 2016, 2017 en 2018 werd een begroting in evenwicht uitgetekend, met belastinghervormingen en inzonderheid de invoering van het btw-stelsel. De begroting is momenteel gezond, het bbp groeit en de verwachting is dat het verder jaarlijks zal toenemen met 3 à 4 percent. Polen was overigens het enige land met een toenemend bbp, zelfs tijdens de financiële crisis.

Andere hervormingen die werden doorgevoerd betreffen een zogenoemde 'strategie voor verantwoorde ontwikkeling', waarmee investeerders in nieuwe technologie worden aangemoedigd naar Polen te komen. De nieuwe Poolse regering wil ook Poolse bedrijven ertoe aanzetten efficiënter te werken en actiever te zijn in het buitenland. Er is nieuwe wetgeving gekomen om handelsactiviteiten op zondag geleidelijk te beperken. Twee dagen geleden was de eerste zondagssluiting en die is probleemloos verlopen. De Polen hebben er massaal gebruik van gemaakt om tijd door te brengen met hun familie in plaats van in supermarkten.

De minimumlonen werden opgetrokken, de inflatie werd beperkt en de werkloosheidsgraad is gedaald tot ongeveer 6 percent. Tien jaar geleden bedroeg het werkloosheidscijfer nog meer dan 15 percent. Voorts werd de pensioenleeftijd verlaagd, tot zestig jaar voor vrouwen en vijftenzestig jaar voor mannen, en wordt meer geld uitgetrokken voor de senioren, inzonderheid wat huisvesting betreft.

In 2016 was er in Warschau een NAVO-top. Daar werd afgesproken dat elke lidstaat minstens 2 percent van zijn bbp zou moeten besteden aan defensie. Polen is een van de eerste landen die aan die norm voldoet.

Er werden ook onderwijshervormingen geïmplementeerd, met het oog op een efficiënter onderwijs en betere arbeidskansen na het afstuderen.

Wereldwijd wordt er in de media nog altijd gewaagd van 'Poolse concentratiekampen'. Zo waren er vorig jaar alleen al in België zes gevallen waarbij van 'Poolse dodenkampen' werd gesproken in Vlaamse en Waalse media. Op die manier wordt Polen mee verantwoordelijk gemaakt voor wreedheden die tijdens de Tweede Wereldoorlog op Pools grondgebied zijn begaan door nazi-Duitsland. Polen wil die verkeerde berichtgeving rechtzetten, in België en elders.

Polen is klaar voor de discussie over de toekomst van de EU en de hervormingen die daarvoor nodig zijn. De EU wordt momenteel met tal van problemen geconfronteerd: de brexit, de financiële crisis, de migratie, het terrorisme, het MFK, de conflicten in het Midden-Oosten en in het Oosten van Oekraïne enzovoort. Die zaken moeten met een verenigde Europese Unie worden aangepakt.

Met de EC is er momenteel een discussie aan de gang over de juridische hervormingen die de huidige Poolse regering aan het doorvoeren is sinds 2015. Enkele weken geleden werd een nieuwe eerste minister, Mateusz Morawiecki, benoemd en die heeft meteen werk gemaakt van het opstarten van een dialoog met de EC. Sinds zijn benoeming heeft hij al drie ontmoetingen gehad met Commissievoorzitter Jean-Claude Juncker en vicevoorzitter Frans Timmermans. Ook de Poolse vicepremier heeft Frans Timmermans al driemaal ontmoet om te praten over de hervormingen die in Polen aan de gang zijn. Begin maart heeft de Poolse premier in Brussel een witboek voorgesteld waarin de argumenten worden opgesomd voor de juridische hervormingen. In dat witboek wordt ook een vergelijking gemaakt met andere EU-lidstaten en daaruit blijkt dat de hervormingen die momenteel in Polen worden geïmplementeerd, al in diverse andere Europese landen worden toegepast. In geen enkel geval voerde de EC aan dat dit indruist tegen de EU-regelgeving. Het is dan ook verbazend dat alleen Polen met de vinger wordt gewezen. Over twee dagen vindt er in Brussel een conferentie plaats, waar experts zich zullen buigen over dit thema en de Poolse argumenten zullen bekijken. De commissieleden zijn van harte welkom om deel te nemen aan dat seminarie.

De spreker gaat vervolgens nader in op de redenen voor het doorvoeren van deze hervormingen. De eerste reden is het lage vertrouwen van de Poolse burgers in de justitie. Voorts is er veel inefficiëntie bij de werking van de Poolse rechtbanken. Hij staft dit met een persoonlijk voorbeeld: na de dood van zijn vader heeft hij aan de burgerlijke rechtbank gevraagd wie de wettige erfgenaam is. Het duurde niet minder dan twee jaar om die eenvoudige beslissing te nemen. Gedurende die periode van twee jaar moest hij bij herhaling 150 kilometer ver rijden voor een procedure die vijftien minuten duurde, waarbij hij domme vragen moest beantwoorden en moest uitleggen dat hij de zoon van zijn vader is. Dit is geen alleenstaand geval en het toont aan dat het rechtssysteem nood heeft aan hervormingen.

Voor een deel zorgt ook het verleden voor complicaties. Heel wat Poolse rechters werden nog aangesteld tijdens het communistische regime en zijn verantwoordelijk voor vonnissen die werden uitgesproken tegen anticommunistische activisten. Na de democratische transitie in 1989 zijn zij gewoon in functie gebleven. Het is nu tijd om daar komaf mee te maken en een aantal rechters verantwoordelijk te stellen voor die vonnissen uit de communistische periode.

Polen wordt verweten dat het de Nationale Raad voor de Justitie volledig wil hervormen. Er wordt echter rekening gehouden met een aantal aanbevelingen van de Commissie van Venetië. Die beval in het verleden immers al meermaals aan dat juridische raden niet overdreven mogen worden gedomineerd door rechters. De Poolse Nationale Raad voor de Justitie bestaat echter nog altijd voor twee derden uit rechters. De voorgestelde nieuwe structuur bestaat reeds in

Spanje en dat Spaanse voorbeeld heeft zowat als model gediend. Polen krijgt ook het verwijt dat het een ongewone procedure voor beroep zou hebben ingevoerd. In Frankrijk bestaat echter hetzelfde juridische model. Polen wil meer vrijheid voor rechters en een meer evenwichtige verdeling van de werklast. Daarom zullen zaken nu willekeurig worden toegewezen aan rechters. Het komt immers niet aan de voorzitter van de rechtbank toe om te beslissen wie welke zaak krijgt. Daarom komt er nu een willekeurig systeem, rekening houdend met het type van de zaak en de werklast van de rechters.

Er komt ook een verbod op overdracht van rechters tussen gerechtelijke instanties – bijvoorbeeld van burgerlijke zaken naar strafrechtelijke – zonder hun toestemming. Dat komt de onafhankelijkheid van de rechters ten goede. In de Poolse wetgeving worden dezelfde regels gehanteerd sinds de toetreding tot de EU. De benoeming van de voorzitters van rechtbanken door de minister van Justitie gebeurde ook al tijdens de eerste acht jaar van dat lidmaatschap. Polen ziet dan ook niet in waarom er nu kritiek komt op de herinvoering daarvan.

Ook in verband met het Grondwettelijk Hof krijgt Polen kritiek. Het vorige parlement – vóór de verkiezingen van 2015 – heeft op een gegeven moment vijf rechters aangesteld, wat niet wettelijk was want er waren geen plaatsen vacant in het Hof. Die beslissing werd ingetrokken door het nieuwe parlement, waarna vijf nieuwe rechters werden verkozen in overeenstemming met de wet. Polen vindt de kritiek op de wijzigingen bij het Grondwettelijk Hof dan ook ongegrond.

Vorige maand vond een ontmoeting plaats tussen de Poolse en Belgische minister van Buitenlandse Zaken. Minister Didier Reynders stelde daar dat er voor elke EU-lidstaat eigenlijk een doorlichting zou moeten komen van de rechtsstaat. De Poolse minister van Buitenlandse Zaken Jacek Czaputowicz stond open voor dat idee en Polen is bereid om een voorstel in die zin te steunen als het ter stemming zou worden voorgelegd. Op die manier zou allicht worden vermeden dat alleen Polen wordt aangeklaagd. Uit een vergelijking van de rechtssystemen in de verschillende landen zal waarschijnlijk blijken dat bepaalde ideeën al in praktijk werden gebracht in sommige lidstaten, zonder problemen met de EC.

Een andere problematiek waarvoor Polen met de vinger wordt gewezen, is de migratie. Polen wordt verweten dat het daar niet open genoeg tegenover staat. Wat illegale migratie betreft, heeft elk land het recht om die mensen terug te sturen. Elke EU-lidstaat heeft het recht om migranten al dan niet als vluchteling te erkennen en op te nemen. Polen, net als landen als Hongarije, Oostenrijk en nu ook Italië, pleit er echter voor om meer bijstand te verlenen in de landen van oorsprong van de migranten, om zo de grote toestroom naar Europa te laten opdrogen. In plaats van te wachten tot die mensen hier aankomen, is het beter hen te helpen in het land waar ze vandaan komen. Via ontwikkelingsprogramma's kan hen de kans op een beter leven in eigen land worden geboden, zodat ze niet op zoek gaan naar een nieuw en vaak moeilijk leven op het Europese continent. Er moet trouwens ook rekening mee worden gehouden dat Polen al meer dan 1 miljoen mensen uit Oekraïne heeft opgenomen, als gevolg van het conflict in Oost-Oekraïne, en het is bereid er nog meer toe te laten. Polen heeft dus zeker al zijn steentje bijgedragen en het is bizar dat het nu het verwijt krijgt zijn grenzen te sluiten voor migranten.

De spreker besluit met de hoop dat zijn toelichting enige verduidelijking heeft gebracht. Het zou sowieso nog beter zijn dat de leden zich in Polen gaan vergewissen van de toestand daar en er met de mensen gaan praten, niet alleen in Warschau maar ook in andere regio's. Dan zal blijken hoe open de Polen zijn en hoe blij ze zijn om deel uit te maken van de EU en te participeren in een gemeenschappelijk Europees project.

2. Vragen en opmerkingen van de leden

Karim Van Overmeire heet namens N-VA de ambassadeur welkom en dankt hem voor de uitnodiging om Polen te bezoeken. Hijzelf heeft dat al verschillende keren gedaan en heeft er kunnen vaststellen dat Polen inderdaad een fantastisch land is.

Het klopt dat Polen en Vlaanderen een stuk gemeenschappelijke geschiedenis hebben. Hijzelf heeft daar in deze commissie eerder ook al op gewezen. Waar de lage landen geprangd zitten tussen Engeland, Frankrijk en Duitsland, gaat het bij Polen om Duitsland, Rusland en Oostenrijk-Hongarije destijds. Polen heeft daar ook een zware prijs voor betaald. In dit verband beveelt hij de lectuur aan van 'Bloodlands: Europe between Hitler and Stalin' van Timothy Snyder. Daaruit blijkt hoe traumatiserend de gebeurtenissen in Polen in de eerste helft van de twintigste eeuw zijn geweest: de Eerste Wereldoorlog, de Russische burgeroorlog, de Poolse-Russische oorlog en de gecombineerde aanval van nazi-Duitsland en de Sovjet-Unie. Op het einde van de Tweede Wereldoorlog werd Polen in de steek gelaten door het Westen en werd het land een paar honderd kilometer opgeschoven samen met miljoenen gedeporteerde Polen. Dat heeft uiteraard een belangrijke impact op het collectief geheugen van de Polen.

Aan de andere kant moet ook duidelijk zijn dat de EU geen vrijblijvende club is. Wie lid is, moet zich aan de regels houden en een van de sterke punten van de Europese Unie is dat de nationale soevereiniteit wat wordt overstegen en dat de leden aan elkaar verantwoording durven/mogen/moeten vragen over hun interne systemen. Met de procedure van artikel 7 van het Europees verdrag is op zich dan ook niets verkeerd. Het is goed dat er een dergelijke procedure op niveau van de EU bestaat, met een onderzoek en ruimte voor woord en wederwoord, om de waarheid aan het licht te brengen. N-VA heeft het opstarten van de procedure van artikel 7 mee gesteund, maar de spreker hoopt dat een galante oplossing zal kunnen worden gevonden. Hopelijk bestaat er aan beide zijden enige redelijkheid en zal die procedure niet helemaal moeten worden doorlopen.

Op dit moment is echter niet duidelijk hoe dit nog op een goede manier zal kunnen aflopen. Welke verschillende opties ziet de ambassadeur nog? Kan hij wat meer vertellen over de gesprekken tussen Commissievoorzitter Juncker en premier Morawiecki? In welke sfeer verlopen die gesprekken? Gaat het overleg tussen de EC en de Poolse regering de goede kant uit? Zal men elkaar vinden of wordt er op een confrontatie afgestevend? En in dat laatste geval, wat zijn dan de diverse mogelijke scenario's? Reeds in januari 2018 stelde Europees president Donald Tusk dat een 'polexit', een Poolse uitstap uit de Europese Unie, een mogelijk scenario is. Er is immers, zoals ook de ambassadeur aangaf, in Polen zeer brede steun voor het momenteel gevoerde beleid en dat zal wellicht ook het geval zijn als het tot een confrontatie met de EU komt. Daar wordt best niet lichtzinnig mee omgegaan, want Polen is toch een van de grotere EU-lidstaten.

De spreker zegt voorts dat zijn fractie er wel wat verbaasd over is dat de procedure van artikel 7 wel tegen een land als Polen wordt gebruikt, maar niet tegen een land als Spanje, waar de oproerpolitie geweld gebruikte bij een referendum en waar er politieke gevangenen zijn. Het is vreemd dat de EU de toestanden in Spanje afdoet als een interne kwestie. Dat is ook wat wrang, want binnen de EU zouden bepaalde waarden hoog moeten worden gehouden. Het is niet erg dat aan Polen rekenschap wordt gevraagd, maar de lat zou dan wel even hoog moeten liggen voor alle lidstaten, wat niet het geval is. Hoe verklaart de ambassadeur die specifieke focus op Polen? Zou de procedure van artikel 7 volgens hem ook gestart zijn als de Poolse regeringspartij deel had uitgemaakt van een andere fractie in het Europees Parlement? Het gegeven dat de EU met twee maten meet, neemt echter niet weg dat de situatie wel degelijk ernstig is en dat alle lidstaten de bestaande regels moeten eerbiedigen.

Tine Soens zegt dat de evolutie in Polen al minstens twee jaar wordt gevolgd in deze commissie. Het klopt dat ook de vorige ambassadeur hier al te gast was om daarover van gedachten te wisselen. Intussen is er heel wat tijd verstreken en is er ook veel gepraat, maar veel verbetering is niet meteen zichtbaar. *Jarosław Kaczyński* zei recent: "The program of deep changes in our country will not slow down, on the contrary – there cannot be any talk about reaching an agreement with powers that for years treated Poland as their own private loot.". Premier *Morawiecki* van zijn kant sprak onlangs van "a misunderstanding".

De spreekster heeft met bijzondere interesse het witboek gelezen. Dat bevestigt echter haar standpunt dat er wel degelijk wat aan de hand is in Polen en dat het niet zomaar om een misverstand gaat. Ook de Venetiëcommissie van de Raad van Europa, Amnesty International en de European Association of Judges zeggen dat er toch wel wat aan de hand is in Polen. Professor Europees Recht *Laurent Pech* noemt het witboek een poging om achteraf hervormingen te rechtvaardigen. Hij bestempelt die hervormingen als een bundeling van gehaaste, onderling verbonden en onconstitutionele aanvallen op de Poolse jurisdictie. Over het zogenaamd zeer lage publiek vertrouwen in het Poolse juridische systeem bijvoorbeeld, zegt hij dat de World Justice Project survey waarnaar in het witboek wordt verwezen, niet de "public trust in the system of justice" meet. Het woord 'trust' komt zelfs niet voor in de analyse. In dat onderzoek is justitie echter maar één van de benchmarks en World Justice Project stelde in januari 2018 over Polen dat er een significante trend is in de achteruitgang van de beperkingen van de overheidsmacht, de open overheid, de fundamentele rechten en het strafrecht. Bovendien zegt World Justice Project ook dat een lage rangschikking niet onmiddellijk een laag vertrouwen in het Poolse rechtssysteem betekent, maar dat dit publiek vertrouwen zeker ook ondermijnd wordt door betaalde advertenties van de Poolse overheid om dat rechtssysteem te belagen.

De ambassadeur stelde dat de Poolse justitie ook faalt door haar communistisch verleden. Dat is echter een analyse zonder grond, want het witboek vermeldt niet hoeveel rechters van het vroegere communistische regime er vandaag nog hun functie uitoefenen. Volgens professor *Pech* werd 80 percent van de rechters geschorst bij de val van het communisme. De standpunten die de professor op Twitter inneemt, zijn overigens aanbevolen lectuur.

Op 6 februari 2018 vond een gedachtewisseling plaats met de Algemeen Afgevaardigde van de Vlaamse Regering in Polen en de Baltische Staten (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1423/3). Die verwees er onder meer naar dat heel wat hervormingen niet alleen ingaan tegen de Europese regels over de rechtsstaat, maar ook tegen de Poolse Grondwet zelf. In hoeverre zijn er momenteel zaken hangend bij het Grondwettelijk Hof om bepaalde hervormingen nog terug te kunnen draaien?

De Europese Commissie heeft een aantal aanbevelingen gedaan en het Europees Parlement heeft daar intussen zijn steun voor uitgesproken. Die aanbevelingen moeten tegen 20 maart 2018 geïmplementeerd zijn. Als Polen van oordeel is dat er sprake is van een misverstand, mag er dan worden aangenomen dat de aanbevelingen van de EC niet zullen worden opgevolgd tegen de voormelde datum? Tot slot wil het lid nog duidelijk stellen dat in het voorstel van resolutie wel wordt gevraagd om de Poolse regering te veroordelen, maar dat dit geen aanval is tegen de Poolse bevolking. Van de regering en de bevolking mag geen amalgaam worden gemaakt. Er mag echter niet zwijgend worden toegekeken wanneer de rechtsstaat wordt ondermijnd, ten nadele van de rechten en de bescherming van de Poolse bevolking. Het gaat niet om Europa en Vlaanderen tegen Polen, maar om Europa en Vlaanderen met Polen.

Herman De Croo zegt dat hij in de loop van zijn lange parlementaire carrière Polen vaak heeft bezocht, ook tijdens het communistische regime. Bij de behandeling van het voorstel van resolutie heeft hij een amendement (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1423/2) voorgesteld, om Polen de nodige tijd te geven om een standpunt in te nemen. Momenteel is hij echter verbaasd. Wat zijn de redenen voor een hervorming van de structuur van het Grondwettelijk Hof? Toen er in België een dergelijk orgaan werd geïnstalleerd, was men zich er in het parlement van bewust dat het risico bestond dat een zeker percentage van de wetgeving zou worden teruggeschroefd door het Grondwettelijk Hof, waarvan de leden onafhankelijk zijn en voor het leven benoemd. Hij begrijpt dat het voor een parlementaire meerderheid moeilijk kan zijn om te aanvaarden dat regelgeving die wellicht tegemoetkomt aan de *vox populi*, ongedaan kan worden gemaakt door rechters. Maar waarom wordt de hervorming op deze manier aangepakt? Waarom wordt de pensioenleeftijd van de zittende rechters verlaagd om zo andere rechters te kunnen aanstellen? Als jurist is hij vooral geschokt dat de mogelijkheid wordt gecreëerd voor het nieuw samengestelde hof om vonnissen die tot vier jaar terug zijn gevelde, ongedaan te maken. Wat zijn de redenen daarvoor? Is men bevreesd dat bepaalde regelgeving die wordt uitgewerkt, door het Grondwettelijk Hof zou worden tegengehouden of teruggeschroefd? Of wil men gewoon de weg vrij maken? *Tine Soens* stelde terecht vragen bij het argument van de onder het communisme benoemde rechters. Het is intussen immers al negenentwintig jaar geleden dat het communistische regime gevallen is en het is zeer de vraag hoeveel rechters er nu nog overblijven van die periode, zeker als het klopt dat 80 percent toen geschorst werd. Ongetwijfeld gaat het maar om een zeer beperkt aantal. Waarom wil men zaken doorvoeren waarvan men toch moet weten dat die niet zullen worden aanvaard? Het lid onderstreept dat hij niet alleen staat met dat standpunt. In het Europees Parlement was er zelfs een tweederdemeerderheid bij partijen met een zeer verschillende achtergrond.

De spreker geloofde, net als *Karim Van Overmeire*, dat er op een gegeven moment wel een compromis zou worden gevonden. Wraak is immers een slecht wapen. In Warschau zijn er heel wat gebouwen die via Europees fondsen zijn gerealiseerd en daar is niets verkeerd mee. Maar het is volstrekt onbegrijpelijk dat er een techniek wordt gebruikt om regelgeving mogelijk te maken die ontsnapt aan fundamentele, onafhankelijke controle. Wat zijn de onderliggende redenen daarvoor? De reactie dat Polen onafhankelijk is, snijdt geen hout. Polen is immers niet onafhankelijk, net zo min als België. Kleine Afrikaanse landen met een miniem budget kunnen misschien aanvoeren dat ze soeverein zijn, maar lidstaten van de EU moeten zich houden aan de regels die zijn afgesproken. Waarom wordt de dialoog niet aangegaan om redelijke afspraken te maken met de Europese autoriteiten? EU-lidstaten zitten in hetzelfde schuitje en waarden als gerechtigheid, rechtvaardigheid en democratie moeten overeind blijven.

Wouter Vanbesien is verheugd dat de ambassadeur bereid was naar het Vlaams Parlement te komen, maar vindt het opmerkelijk dat hij de kritiek op de hervorming van het rechtssysteem niet begrijpt en aanvoerde dat andere landen eerder al soortgelijke hervormingen hebben doorgevoerd. De kritiek op die hervormingen klinkt nochtans bijzonder eensgezind en is ook stevig onderbouwd. Het is niet alleen de Europese Commissie die bezwaren heeft, maar ook het Europees Parlement en ook de ngo's. Er bestaat een brede consensus over dat deze hervorming te ver gaat en de garantie voor onafhankelijkheid van het rechtssysteem in het gedrang brengt. Het is duidelijk dat er bij de Poolse publieke opinie veel steun bestaat voor de huidige meerderheid en de hervormingen die zij doorvoert, maar dat is op zich geen argument om de onafhankelijkheid van het rechtssysteem ongedaan te maken. Integendeel zelfs: hoe meer macht er bij het huidige regime berust, hoe belangrijker het is dat de rechten van andersdenkenden worden beschermd. Het beeld bestaat immers dat het in Polen

om meer gaat dan om een hervorming van het rechtssysteem. Als het gaat om bijvoorbeeld de rechten van lgbt's of de Holocaust, dan lijkt het erop dat de greep van de politiek op de samenleving almaar strakker wordt. Om die reden is het extra belangrijk dat de rechters onafhankelijk blijven. De spreker hoopt net als de vorige sprekers dat het zal lukken om een oplossing te vinden, zodat het niet tot een breuk komt. Als er sancties worden uitgevaardigd, zal dat wellicht de spanning nog doen toenemen en de anti-Europese gevoelens nog aanwakkeren. Niemand zit daarop te wachten en iedereen hoopt dat er een oplossing komt, maar dat zal alleen kunnen als de Poolse regering tot inzicht komt over de scheiding van de machten en haar houding bijstuurt.

Rik Daems stipt nog aan dat het, om interne redenen, politiek interessant kan zijn om een externe tegenstander op te voeren. De indruk bestaat dat de Poolse regering van oordeel is dat met de EU als tegenstander, haar populariteit bij de Poolse bevolking alleen maar groter kan worden. Ook in andere landen doet zich dat fenomeen voor: men zoekt politiek gewin in de tegenstelling met de Europese instanties. Is dat inderdaad ook in Polen het geval? Als dat zo is, dan is dat jammer en gevaarlijk, want het ondergraaft het fundament van een gemeenschappelijke juridische ruimte.

De EC heeft de procedure van artikel 7 in werking gesteld, met 20 maart 2018 als einddatum. Zal de Poolse regering tegen die datum een formeel antwoord geven aan de Europese Commissie? Een formeel antwoord geven is iets anders dan het bezorgen van een witboek, dat weliswaar elementen van antwoord kan bevatten. De EC heeft een aantal zeer concrete aanbevelingen gedaan, onder meer over het functioneren van het Constitutionele Hof. Zal de Poolse regering daar concrete antwoorden op geven binnen de gestelde termijn? De spreker wijst erop dat deze gedachtewisseling plaatsvindt in het raam van de behandeling van een voorstel van resolutie. De meerderheid binnen deze commissie heeft tot nog toe altijd de houding aangenomen dat de afloop van de Europese procedure moet worden afgewacht en die termijn van drie maanden verstrijkt binnenkort.

3. Antwoorden van ambassadeur Artur Orzechowski

Ambassadeur *Artur Orzechowski* verzekert dat de Poolse regering binnen de gestelde termijn antwoorden zal geven aan de Europese Commissie.

Wat de houding van Polen ten aanzien van de EU betreft, is hij van oordeel dat Polen een van de meest enthousiaste lidstaten is. Als Poolse burgers worden bevraagd naar hun tevredenheid over het lidmaatschap van de EU, antwoordt 80 percent dat ze daar tevreden over zijn. De uitkomst zou anders zijn als zou worden gevraagd of ze er akkoord mee kunnen gaan om toe te treden tot de Eurozone en de zloty te verlaten. Dan zou er wellicht maar 20 percent 'ja' antwoorden, maar dat ligt wellicht in de lijn van het resultaat van een peiling in landen waar de euro wel al is ingevoerd. Het is ongetwijfeld echter maar een kwestie van enkele jaren vooraleer ook de Polen bereid zijn de euro te aanvaarden als betaalmiddel. Er kan geen twijfel over bestaan dat Polen binnen de EU zal blijven, want de toekomst van Polen ligt in Europa. Sinds de democratische transitie in 1989, was de enige mogelijke manier om een normale, democratische staat te worden, aansluiten bij het Westen en lid worden van de EU. De enige andere, maar gezien de ervaringen in het verleden louter theoretische, optie was aansluiten bij Rusland. Jonge Poolse mensen staan zeer positief tegenover de EU, omwille van Schengen, het Erasmusprogramma en het vrij verkeer van personen. Die bewegingsvrijheid voor jonge mensen is altijd al de sleutel voor succes gebleken bij nieuwe lidstaten. Ook Poolse boeren staan nu positief tegenover het EU-lidmaatschap. Voor de toetreding was deze groep echter bijzonder sceptisch over de EU, maar intussen zien zij de voordelen van dat lidmaatschap in en zijn ze zeer tevreden over de toegang tot de Europese markt.

De ambassadeur denkt niet dat het tot een confrontatie met de EU zal komen. De discussie met de Europese Commissie is nog aan de gang, evenals de dialoog met de EU-lidstaten, waarbij Polen probeert de redenen te verduidelijken van de hervormingen die sinds 2015 worden doorgevoerd. Een 'polexit' acht hij dan ook niet mogelijk, ook niet in de verdere toekomst. De enige toekomst voor Polen ligt immers bij een deelname aan het Europese project.

In verband met de hervorming van het Constitutionele Hof en de andere hervormingen die in Polen worden geïmplementeerd, zegt de spreker dat het Poolse publiek van de partij Recht en Rechtvaardigheid veranderingen verwachtte op dat terrein. De redenen daarvoor waren onder meer de inefficiëntie van het gerechtelijk systeem, de lange procedures en de nogal sektarische opstelling van Poolse rechters. Zo kan een rechter die werd betrapt op dronken rijden, zich beroepen op zijn immuniteit om aan elke verantwoordelijkheid te ontsnappen. Dat geldt ook voor bepaalde criminele feiten. Deze groep geniet nog altijd van immuniteit en het is nu tijd om daar verandering in te brengen. Daarom wordt er nu werk gemaakt van een hervorming van het rechtssysteem. Dezelfde motieven speelden ook bij de hervorming van het Constitutionele Hof. Ook daar sleepten de procedures vaak zeer lang aan. Bovendien is er een beleid van cherrypicking voor de behandeling van dossiers. Die onaanvaardbare manier van werken is nu vervangen door een duidelijk omschreven werkwijze, geval per geval en rekening houdend met de termijn die nodig is voor de behandeling. Het Constitutionele Hof werkt nu zeer goed, met zowel rechters die er al waren als nieuwe rechters, benoemd door de huidige regering.

Volgens de laatste geruchten wordt overwogen de discussie over artikel 7, lid 1, in de zomer of de herfst te voeren. In dat geval zal de tijd tussenin worden gebruikt om niet alleen de EC, maar ook lidstaten te overtuigen dat het niet opgaat om alleen Polen met de vinger te wijzen. De EU doe er verkeerd aan haar blik niet te verruimen om de situatie in andere landen te bekijken. Het euroscepticisme binnen de EU neemt toe en Polen is heus niet het enige land met een ander standpunt over de huidige gang van zaken in Europa. De EU heeft nood aan verandering, maar Polen wil blijven deel uitmaken van de Europese Unie. Het moment is gekomen voor reflectie over welk Europa we willen: is de richting die de EU momenteel uitgaat de juiste of moet er worden nagedacht over een andere structuur en een ander beleid voor de EU? Misschien moet er worden teruggekeerd naar de oorsprong van de EU en het basisproject. Het zijn de politici die daarover moeten beslissen, maar het is wellicht nu het goede moment om daarover na te denken.

4. Bijkomende vragen en antwoorden

Herman De Croo merkt op dat het Constitutionele Hof in het verleden de macht had om een wet te doen aanpassen of minstens schorsen, ook al was die wet met de vereiste meerderheid goedgekeurd. Zit dat in het achterhoofd van de voorstanders van een wijziging van de samenstelling van dat orgaan? Het lijkt niet aannemelijk dat het volledige systeem wordt veranderd omdat procedures niet snel genoeg verlopen. Het lid vreest dat de huidige meerderheid in Polen niet kan aanvaarden dat onderdelen van een wet die in het parlement werd goedgekeurd, nog kunnen worden teruggedroefd door een orgaan dat is samengesteld uit onafhankelijke rechters.

Rik Daems vult hierbij aan dat het Grondwettelijk Hof controleert of de wetten stroken met de grondwet. Dat orgaan heeft inderdaad, zoals ook in België trouwens, de macht om elementen ongedaan te maken die in strijd zijn met de grondwet, die op een democratische manier tot stand is gekomen.

Voorts heeft hij begrepen dat in elk geval niet in de context van artikel 7 een antwoord zal worden gegeven door de Poolse regering.

Ambassadeur *Artur Orzechowski* antwoordt aan Herman De Croo dat de mogelijkheid blijft bestaan om elke wet naar het Constitutionele Hof te verwijzen. Dat Hof kan de wet terug naar het parlement verwijzen met het advies om bepaalde artikelen aan te passen, omdat ze niet stroken met de Poolse Grondwet. Op dat gebied verandert er niets. Er zijn inderdaad nieuwe rechters, maar die zijn evenzeer onafhankelijk en er is geen enkel gevaar dat dit Hof een politiek orgaan wordt dat werkt voor politieke partijen. Dat is nergens het geval en evenmin in Polen.

Sabine de Bethune meldt dat zij een vraag om uitleg, weliswaar gericht aan de Vlaamse minister-president, heeft ingediend over de situatie in Polen (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2017-18, nr. 1319). Het gaat meer bepaald over de nieuwe Poolse wet waardoor mensen die het over Poolse betrokkenheid bij de Holocaust hebben, bestraft kunnen worden. Een en ander is wereldwijd veroordeeld, ook door internationale organisaties. Het lid hoopt en verwacht dat ook de Vlaamse minister-president en de Vlaamse Regering uitdrukkelijk afstand zullen nemen van deze wet en dat Polen zal worden gevraagd die wet bij te sturen.

Op 24 januari 2013 heeft de Belgische Senaat een voorstel van resolutie aangenomen aangaande de erkenning van de verantwoordelijkheid van de Belgische overheid met betrekking tot de Holocaust. Voordien is er gedurende jaren een studie geweest om de verantwoordelijkheid te onderzoeken van de verschillende geledingen van de overheid in dit land bij de vervolging en deportatie van joden. Dat is een behoorlijk genuanceerd rapport geworden, dat ook werd gepubliceerd. Die oefening is in België gebeurd en het is eigenlijk de plicht van alle Europese landen om dezelfde oefening te doen en nadien de moed en de eerlijkheid op te brengen om, als er betrokkenheid was, dat ook toe te geven en er zo nodig excuses voor te vragen. Het lid vraagt aan de ambassadeur om deze boodschap over te brengen aan de Poolse autoriteiten en hen erop te wijzen dat dit leeft onder de Belgische parlementsleden.

Ambassadeur *Artur Orzechowski* zegt dat hij het bij zijn inleidende uiteenzetting al over deze wet heeft gehad. Die wet werd eind januari 2018 aangenomen om een einde te maken aan de stroom van foutieve informatie in verband met Polen. Hij wees er bij zijn inleiding al op dat zelfs in België geregeld sprake is van 'Poolse dodenkampen'. Die notie is nog steeds aanwezig en moet worden bestreden. Polen bestrijdt berichtgeving waarin het als natie verantwoordelijk wordt gesteld voor de genocide en de wrede daden die tijdens de Tweede Wereldoorlog op zijn grondgebied zijn gebeurd. Polen staat echter open voor discussie over misdaden die door Polen, individueel of in groep, werden begaan tijdens de Tweede Wereldoorlog. De nieuwe wetgeving laat toe dat deze zaken aan de kaak gesteld en bestraft worden. Daarnaast bestaat er de mogelijkheid om zich te beroepen op de artistieke vrijheid of op het vrije wetenschappelijke onderzoek. Er is met andere woorden geen probleem om de Poolse geschiedenis, met inbegrip van de minder fraaie momenten, te tonen. Polen is echter in geen geval verantwoordelijk voor de wrede daden die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Polen zijn begaan. Polen was het eerste land dat door nazi-Duitsland werd aangevallen en bezet. Geen enkele Poolse autoriteit heeft met Duitsland gecollaboreerd tijdens de Tweede Wereldoorlog. De Poolse regering was in ballingschap in Groot-Brittannië en Poolse overheden hebben op geen enkele manier met Duitsland gecollaboreerd bij de genocide op het joodse volk. Dat er individuen misdaden hebben begaan tegen joden in Polen, is zeker bespreekbaar.

Karim Van Overmeire stipt nog aan dat, als in de Vlaamse pers de omschrijving 'Poolse uitroeiingskampen' wordt gebruikt, daarmee wordt bedoeld: uitroeiings-

kampen die in Polen gevestigd waren. Het is correct dat er geen Poolse collaboratie was. Generalplan Ost, het plan van nazi-Duitsland met Oost-Europa, hield voor Polen in dat het als land van de kaart zou worden geveegd en dat 80 percent van de bevolking zou worden geliquideerd. Die liquidatie zou gebeuren door executies, deportaties, verduitsing, scheiding van mannen en vrouwen enzovoort. De bedoeling was dat er in twee generaties geen Poolse natie meer zou zijn. Dat er in Polen gevoeligheid bestaat voor deze problematiek, is dan ook zeer begrijpelijk. In het gebied tussen pakweg Berlijn en Moskou zijn in de eerste helft van de twintigste eeuw afschuwelijke dingen gebeurd, eerst en vooral met de joodse bevolkingsgroep, maar ook met heel wat andere mensen, waaronder de Polen.

Rik DAEMS,
voorzitter

Steve VANDENBERGHE,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

bbp	bruto binnenlands product
btw	belasting over de toegevoegde waarde
EC	Europese Commissie
EU	Europese Unie
lgbt	lesbian, gay, bisexual, transgender
MFK	meerjarig financieel kader
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
ngo	niet-gouvernementele organisatie